

SÖRMLANDSLEDEN.

Etapp 5:2. Vansta, Ösmo — Hemfosa.

Ledmarkering för Sörmlandsleden. Orange markeringar: Ring, Ledmarkeringsstolpe, Vägvisare.

Ledmarkering för "avstickare" till Borgberget: Blå markering.

*Etappen ansluter till den första etappen (5:1) vid Södertäljevägen (Länsväg 225), intill Vansta väster om Ösmo tätort. Leden passerar sedan genom norra delen av bostadsområdet och bjuder på en längre strandpromenad på den östra sidan av sjön Muskan. Därefter fortsätter man genom en torr och relativt lättgången skogsterräng väster om pendeltågsstationen Segersäng, korsar och följer en kort sträcka, vägen mellan Segersäng-Trollstalund. (Länsväg 546). Vandringen fortsätter på östra sidan av en liten skogssjö, innan vi kommer till en gränsmarkerad höjdsträckning (Tullberget). Vi passerar längs **Slätmossen - Borgbergets naturreservat** på den östra sidan i syd-nordlig riktning och skogshöjden öster om Långmossen, för att så småningom komma fram till etappmålet Hemfosavägen. (Hemfosa-Västerbyvägen, Länsväg 549).*

Till Ösmo kommer man med såväl buss som tåg från Stockholm. Åkande med buss stiger av vid Ösmo Centrum. De som kommer med tåg från Stockholm går av vid Ösmo Pendeltågsstation och går västerut. Då passeras också busstationen vid Centrum. Gång och cykelvägen vid sidan om Nyblevägen och en liten bit av Hugins väg leder in på leden strax innan vägundergången vid Vansta. Det går också att ansluta till leden norrut om man från pendeltåget går Körrundavägen och Strandvägen till korsningen Storeksvägen/Skogsvägen där leden ansluter från väster.

Etappbeskrivning

Från Södertäljevägen (Länsväg 225), går leden på västra sidan om bebyggelsen i Ösmo villasamhälle. Efter ca. 1 km. viker man av österut och fortsätter genom samhället på gång- och cykelvägarna.

Nu är vi framme vid den nästan tre km. långa sjön Muskan. Namnet har med "musk" = mörker att göra. Kanske den en gång framstod som mörk och dystert — så är det knappast idag. Sjön är 160 ha. stor. Markerna väster om sjön är uppodlade medan markerna öster om sjön huvudsakligen består av skog och föryngringsytor. I sjön blommar under sommaren både vit och gul näckros och vid de små vikarna längs stranden samsa gul svärdslilja med kaveldun och. Stora bladvassar utgör ett karakteristiskt inslag längs vissa delar av sjöns stränder. Mindre partier med alstrandskogar förekommer.

Sjövegetationen består av bland annat trubbnate, nålsäv, vattenpest, vekt braxengräs och näckrosor.

Storlom, lärkfalk och mindre hackspett har iakttagits under häckningstid. I Muskan finns goda lekplatser för t.ex. gädda.

Vattennivån i Muskan har sedan äldre tid varit någorlunda oförändrad och var således en insjö redan under yngre stenåldern. Sjön var sedan 1973 reglerad av en dammbyggnad till mellan 23,3 och 25,5 meters nivå över havsytan. Denna har ersatts av en fast tröskel och en fiskvandringväg som vi passerar över.

Muskån, som längre medströms kallas Hammerstaån, avvattnar sjön Muskan och dess vatten rinner genom ett landskap som domineras av åkrar, så småningom ut i Östersjön vid Hammersta Säteri. Tillrinningsområdet för ån är mycket stort och sträcker sig in i Haninge kommun. Ett flertal mindre vattendrag och diken ansluter till Muskån.

I Muskan ligger sammanlagt sju mindre öar utspridda. Storholmen är den största. Vegetationen på Storholmen domineras av bland annat gran, tall, lingon, blåbär och kruståtel. Längs stranden växer al, vasstarr, svärdslilja, säv, igelknopp, vänderot och fackelblomster. Mariaholmen äger vissa naturskogslika karaktärer med stormluckor och spår av skogsbrand. På holmen finns det rikligt med lågor som uppkommit efter stormen 1969. Trädskiktet är en blandning av framför allt gran och tall men även lövträd som ek, sälg, asp, och björk växer här. I fältskiktet förekommer arter som tallört, björkpyrola, blåbär, lingon och vårfryle. De mindre öarnas vegetation liknar i stor utsträckning de två större öarnas.

Vandringen fortsätter förbi badplatsen vid södra ändan av sjön, innan leden rundar den första viken och passerar det nedlagda avloppsreningsverket i Ösmo. Efter några 100-tal meter går leden på en invallning som har snört av den sydligaste delen av sjön och i denna damm släppte man tidigare ut det renade avloppsvattnet. Insnörningen döptes då av folkhumorn till "Snuskan". I dag är det hela anslutet till ledningssystemet i Nynäshamn.

Leden fortsätter på strandstigen utefter östra sidan över sjöns regleringsdamm, samt passerar Storholmen och Mariaholmen, de två största holmarna. Leden passerar alldeles bredvid ett gränsröse som markerar den gamla sockengränsen mellan Ösmo och Sorunda. Ett rastställe med skärmskydd och eldplats står i slänten på östra sidan av leden med kvällssol för frusna vandrare eller för övernattning.

På västsidan av sjön skymtar Körunda Herrgård samt Golfhotellet med omkringliggande golfgreenar. Körunda har gett hotellet, golfbanan och trakten dess namn. Gården är tidigast nämnd i arkiven år 1434 då den var sätesgård för riksrådets skrivare, väpnaren Johan Fredebern. Sedan följde genom åren en lång rad ägare under 1400-talen fram till 1900-talet. År 1919 förvärfvas Körunda av kapten Björn Barkman som även ägde gårdarna Vansta och Mellanberg. Barkman sålde i början av 1960-talet Körundas marker till Ösmo kommun. Genom Kommunreformen 1971 blev Nynäshamns kommun ägare till gården, men är nu åter privatägd. Körunda Golf och Konferenshotellet byggdes 1986.

Sedan vi lämnat Muskan strax innan det gamla, nu renoverade torpet Sjötäppan vid norra ändan av sjön och Lillån, kommer leden in i ett omväxlande skogsparti fram mot den östra sidan av Breda bergen, ett högre skogsområde, och passerar så småningom en höjdsträckning ca. 300 m. väster om Segersängs Pendeltågsstation. Stationen hette från början "Sorunda", men namnändrades 1917 efter det lilla Segersängstorpet i Ösmo. Efter en kort sträcka norrut på Segersängsvägen viker leden av in i

ett sankare område och rundar den lilla skogssjön Tärnan på språngr vid södra ändan, där sjön avvattnas, och längs den östra sidan. Tärnan är 20 ha. stor och ligger en km. norr om Segersängs pendeltågsstation. Sjön kan betraktas som relativt näringsfattig. Strändernas vegetation består till stora delar av vitmossemattor med arter av pors, tranbär, hjortron, kråklöver, hundstarr och vass. Vissa strandpartier är mycket branta. Inslag av säv förekommer. Tärnans omgivning utgörs huvudsakligen av barrskog. Lövträd som björk, ek, sälg och grova aspar förekommer relativt rikligt i vissa delar av området. Nötkråka, tjäder och duvhök är några av de skogsfåglar som rör sig regelbundet i området. Hasselsnok förekommer norr om Tärnan och storlom fiskar i sjön.

När vi passerat Tärnan, med sin eldplats vid östra strandkanten och ytterligare ett kärr-område norr om sjön, letar sig leden fram på Tullberget, en höjdsträckning riklig med s.k. "råstenar" som markerar att vi följer den gamla sockengränsen norrut. Sörmlandsleden löper nu parallellt öster om Slätmossen - Borgbergets naturreservat i syd-nordlig riktning på 300 - 600 meters avstånd från Borgbergets gräns. Reservatet ligger inom ett större oexploaterat skogs- och myrmarksområde strax öster om före detta Lövsjön.

Slätmossen - Borgbergets naturreservat är ett myr- och skogsområde väster om Hemfosa som omfattar ca. 178 ha. land och består av ett barrskogs- och myrmarksområde i en mosaikartad terräng. Tall dominerar på hållmarkerna och myrarna. Det finns även delar med öppen myrmark och myrmark med martall. På friska marker dominerar gran. Lövträden finns framför allt i laggkärr och annan sumpskogsmark. En övervägande del av naturreservatet ingår i nätverket Natura 2000 och hyser en rik kryptogamflora med bland annat den sällsynta och rödlistade ringlaven. Tjäder eller trana som huserar i reservatet. I reservatet finns även två fornborgar från äldre järnåldern.

För att ta del av ett av dessa märkliga naturminnen som skapats av människohänder, måste man göra en liten avvikelse från leden. Efter en ledmarkerad avstickare ca. 1 km. västerut från Tullberget, kommer vi till den gamla fornborgen på Borgberget (81,6 m ö.h.), troligen uppförd under vikingatiden (ca. 800 – 1.050 e.Kr.), som tillflyktsort av våra förfäder inför orostider. Borgberget är också en av Nynäshamns kommuns högst belägna punkter.

»Berg, som ej är serdeles högt men beläget i en högländt trakt och med vidsträckt utsigt, kallas 'Borg-berget'. Sjelfa borglemningen kallas "jätteradi" (jätteraden). Murarna äro långa och likna enligt uppgift en stenlagd väg kring berget med afbrott för ingångarna«. (Gustaf Upmark 1867. Fil dok. Intendent vid Nationalmuseum 1880–1900).

Utsikten från Borgberget är milsvid. Barrskog av olika typer är den helt dominerande vegetationstypen. En stor och långsträckt myr täcker hela den östra delen av området. Större delen av myren är trädbevuxen men vissa delar är helt öppna. De trädbevuxna delarna av myren består av bland annat tall, björk, brakved, vass, skvatram, odon, vattenklöver, trädstarr och vitmossor. Myrens öppna ytor karaktäriseras av arter som tranbär, trådtåg, blodrot och kråklöver. Mellan myren och hållmarkerna är granskog av frisk ristyp den dominerande vegetationstypen. Det är i denna skog som bland annat mattlumner, ringlav och garnlav förekommer. De högst belägna partierna utgörs av hålltallmarker med tillhörande arter som blåmunkar, kärleksört och fårsvingel.

Leden fortsätter ned mot en vändslinga för timmertransporter som går mot nordost till Hemfosa Gård. Efter några hundra meters vandring på timmervägen viker vi av norrut på skogshöjden öster om kärr-området Långmossen. Alldeles väster om oss i myrmarken finns rikt fågelliv med ett antal av våra vanliga våtmarksfåglar och rovfågelsarter.

Efter etappen, där leden korsar Hemfosa - Västerbyvägen finns en liten parkeringsplats med turistinformation.

Häriifrån når man även lätt Hemfosa Pendeltågsstation (ca. 1,5 km.).

Man kan också avbryta vandringen tidigare och ta pendeltåget vid Segersäng, halvvägs på ledsträckan.

Buss och Pendeltågsinformation. SL Kundtjänst: 08-600 10 00. (www.sl.se).
Nynäshamns Besökscenter. Fiskargränd 5, Fiskehamnen, 149 81 Nynäshamn.
Telefon: 08-520 737 00. (www.visitnynashamn.se E-post: info@nynashamn.se).